

Житник О.М.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ПРАКТИЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ (ПЕРЕДБАЧЕННЯ) ТА ПЛАНУВАННЯ

Поява нових і загострення існуючих загроз [1] вимагає розробки державної політики протидії разом з відповідним плануванням [2], яке можна умовно розділити на два основних напрямки:

(1) розробка заходів політичної та іншої (невоєнної) протидії, призначеної для нейтралізації існуючих та майбутніх зовнішніх небезпек і військових загроз. Головний зміст таких заходів, повинен бути закладено в політичне планування з метою недопущення воєн, конфліктів та/або погіршення зовнішніх умов розвитку, які формуються на ранніх стадіях розвитку взаємовідносин між державами та не виявляють «латентну» (приховану) напруженість. «Надзадача» такої політики та стратегічного планування – не допустити війни;

(2) військово-політичне планування заходів протидії, включає в собі широкий набір заходів військово-технічного характеру по створенню засобів і способів протидії новим зовнішнім небезпекам і військовим загрозам. Таким чином, стратегічний прогноз відповідатиме цілком конкретним практичним потребам не тільки в області військового будівництва, але й у більш широкій політичній сфері. Майбутня міжнародна та військово-політична обстановка у світі в довгостроковій перспективі ставатиме менш сприятливою для України. Відомо, що зміна співвідношення сил у світі відбудеться практично у всіх сферах – від економіки та демографії, до якості людського капіталу, що неминуче відіб'ється на співвідношенні власних Збройних Сил України та частки військової могутності України в регіональному та світовому балансах. Така тенденція об'єктивно дестабілізуватиме ситуацію у світі, тому що війни виникають не тоді, коли є очевидна перевага однієї сторони над іншою, а коли виникають сумніви в такій перевазі. Це добре видно на прикладі зміни демографічної ситуації у світі до 2050 року за прогнозом ООН, оцінки та критерії якої, як правило, стають відправною точкою стратегічного прогнозу. Процес прогнозування починається з дослідження тенденцій руху населення, темпів його росту, обсягу та структури кінцевих потреб, оцінки природних, трудових, матеріальних ресурсів, необхідних для задоволення кінцевих і проміжних потреб, свого роду «соціального замовлення», виявлення найбільш перспективних напрямків (пріоритетів) науково-технічного й інноваційно-інвестиційного розвитку, реалізації обраних пріоритетів за допомогою стратегічних планів, національних і цільових програм та проектів.

При цьому, на жаль, не враховуються якісні показники національного людського капіталу, насамперед рівень відтворення, культури, науки та дохід на душу населення держав, які зможуть капіталізувати «свої демографічні» переваги в економічну та військову могутність. Дійсно, якщо якість національного людського капіталу за 30 років зменшиться в 2-2,5 рази, тому просте множення на чисельність населення буде говорити про реальну військову могутність, тому що якість особового складу Збройних Сил України та якість озброєння та військової техніки, відповідно зменшуватиметься на цю величину.

Інша сторона питання полягає в тому, що зміна в співвідношенні сил у світі неминує буде супроводжуватися боротьбою за доступ до ресурсів і транспортних коридорів (геополітична конкуренція). Очевидний не тільки швидкий ріст потреб країн, що розвиваються, але й швидкий ріст зовнішньої торгівлі, що випереджає ріст ВВП.

І перший і другий напрям під час прийняття управлінських рішень будуть багато в чому залежати від точного стратегічного прогнозу та стратегічного планування [3-4] у цілому ряді тенденцій, що визначають майбутній стан міжнародних відносин і військово-політичної обстановки. Зокрема, від того, які напрямки науки та технологій зможуть стати вирішальними у визначенні військової могутності держави. А цей прогноз буде багато в чому визначений результатами прогнозу розвитку науково-технічного прогресу.

Якщо ці тенденції збережуться до 2030-2050 років, неминує повинні прийматися рішення про обмеження витрат на національну оборону. У цій ситуації особливого значення набуває максимально точний вибір пріоритетів військового будівництва, неминує скорочення та навіть можливої відмови від деяких програм оборонного характеру [5].

Серед таких основних майбутніх напрямків військової політики та воєнного будівництва виділяються, насамперед такі:

1. Посилення «інформозброєності» Збройних Сил України, причому не тільки у військовій області, але й у суміжних цивільних сферах діяльності за такими основними науково-технічними напрямками: 1) збір, обробка та систематизація інформації і баз даних; 2) створення програмного забезпечення, здатність систематизувати, аналізувати та пропонувати варіанти обробленої інформації; 3) розвиток елементної бази інформації; 4) розвиток засобів безпосередньої передачі та використання інформації; 5) «інтелектуалізація» та поєднання інформатики з біологічними об'єктами. Ці завдання впливають зі стрімко наростаючого обсягу інформації, яка надходить.

2. Своєчасна нейтралізація військових загроз, що впливають із прискорення еволюції способів ведення збройної боротьби, характеризується розробкою нових концепцій та способів ведення збройної боротьби, тобто фактично революцією в області військового мистецтва. На відміну від попередніх десятиліть розвиток всіх областей військового мистецтва – стратегій, оперативного мистецтва та тактики – відбувається стрімко, іноді міняючи фундаментальні подання протягом декількох років.

3. Створення й стрімке поширення силових засобів, що не є засобами збройної боротьби. У цей час електронні засоби масової інформації, насамперед телебачення й Інтернет, перетворилися в реальний засіб силової боротьби, не будучи ні зброєю, ні навіть військовою технікою. Особливого значення набуває наростаючий вплив соціальних мереж, які вже перетворилися в ефективні способи силового впливу.

Необхідно розуміти, що ефективність засобів протидії новим військовим загрозам залежить, насамперед, від точного прогнозу (передбачення) та правильного вибору основних напрямків розвитку зовнішньої й військової політики України в XXI столітті, а також розподілу, що також впливає із цього вибору, національних ресурсів. Очевидно, що на всі напрямки військової політики ресурсів не вистачить. Тому важливо визначитися із пріоритетами.

Крім того, для української еліти принципово важливо навчитися ефективно витратити вже виділені національні ресурси, тобто процес виправданого, обґрунтованого розподілу повинен починатися з якісного довгострокового прогнозу (передбачення) розвитку військово-політичної обстановки, якісного стратегічного планування та не закінчуватися виділенням сил та засобів, а тривати на стадії їхнього використання, оцінки освоєння погляду на принцип «вартість – ефективність». І перша, і друга частина процесу використання національних ресурсів представляють поки що для України більшу проблему.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Рекомендації з організації та проведення оборонного огляду, затверджені наказом Міністра оборони України від 13 травня 2013 року № 303 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства оборони України. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/reformi-ta-planuvannya-u-sferi-oboroni/provedennya-oboronnogo-oglyadu-v-zbrojnih-silah-ukraini/>
3. Проект закону України «Про державне стратегічне планування» [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e7b8af7a-7c03-4d5b-aaa5-e1c0d7e84388&title=ProektZakonuUkrainiproDerzhavneStrategichnePlanuvannia>
4. Проект закону України «Про державне стратегічне планування» [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e7b8af7a-7c03-4d5b-aaa5-e1c0d7e84388&title=ProektZakonuUkrainiproDerzhavneStrategichnePlanuvannia>
5. Троцько В., Троцько Л. Підхід до оцінювання безпекового середовища при вирішенні питань оборонного огляду / В. Троцько, І. Чернозубкін, Л. Троцько // Політичний менеджмент. – 2010. – № 4. – С. 113-122.